

Tiivistelmä kouluverkon optimointiesityksestä

Sopeutetaanko rakennetta vai opetusta?

Optimaalinen kouluverkkoesitys on valmisteltu vastaamalla peruskysymykseen: sopeutetaanko rakenne opetusta tukevaksi vai opetus rakenteeseen. Mikäli rakenne halutaan säilyttää, on vaihtoehtoja kaksi:

- 1) leikata perusopetuksen tuntikehystä merkittävästi mm. perusryhmiä vähentämällä ja yhdistelemällä sekä samanaikaisesti leikkaamalla muita opetuksen järjestämiseen liittyviä resursseja tai
- 2) säilyttää perusopetuksen resurssi rahoittamalla palvelu jollakin hyväksyttävällä tavalla

Rakennetta voidaan sopeuttaa joko niin, että rakennekustannukset poistuvat joko osin: lähinnä rakennusten ylläpitokustannus opetusresurssiin siirtyessä palvelemaan suurempaa oppilasjoukkoa tai rakennekustannusten poistumisen hyödyntäminen kokonaisuudessaan, mikä tarkoittaa kytkemistä henkilöstön luontaiseen poistumaan (eläköitymiset, määräaikaosuudet). Optimointiehdotus perustuisi rakennekustannusten poistumisen hyödyntämiseen kokonaisuudessaan.

Ehdotuksen perusteet

1. Oppilas- ja väestömäärä vähenee

Oppilasmäärästä vähenee perusopetuksen osalta ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä 475 oppilasta, josta alakoulujen osuus on 315 oppilasta. Alakouluissa vain Kaipolan ja Lahden tilanne on stabiili ja Juokslahden oppilasmäärä on kasvava.

Väestöennusteen mukainen vähenemä kokonaisuudessaan vuodesta 2010 vuoteen 2015 olisi 693 henkeä. Ennusteet eivät kuitenkaan voi huomioida esimerkiksi seudullisia suuria elinkeinorakenteen muutoksia.

Kokonaisuutena näyttää siltä, että Jämsän omat ennusteet oppilasmäärästä ja Tilastokeskuksen ennusteet ovat samansuuntaiset. Ennusteet ovat osoittautuneet tarkkuudeltaan luotettaviksi suunnan näyttäjiksi.

Oppilasmäärän kokonaiskehitys ja väestöennusteet ovat selkeä peruste esittää kouluverkon rakenteen sopeuttamista. Yksittäisen koulun oppilasennuste ei ole tällöin niin merkitsevä kokonaistilannetta arvioitaessa.

29.10.2009

2. Henkilöstön luontainen poistuma

Luontaisen poistuman hyödyntämistä on tarkasteltu kaikkien alakoulujen osalta ennustejaksoja tutkimalla, opetusryhmien kokoja seuraamalla, yhdysluokkaopetuksen vaihtoehtoja vertailemalla ja samalla opetuksen yhdenvertaisuusperiaatteet huomioiden.

Lähtökohtaisesti optimointiesitys perustuu rakennekustannusten poistumiseen kokonaisuudessaan. Mikäli luontaista poistumaa hyödynnetään muulla tavoin, joudutaan perusopetusryhmien määrää vähentämään pelkästään taloudellisiin perusteisiin kohdentaen se sinne, missä jotakin voidaan tehdä. Kasvun, oppimisen ja kehittymisen/kasvatuksen ja opettamisen näkökulmasta perusteita ratkaisulle on tuolloin vaikea löytää.

Kokonaisuutena kaupungin henkilöstömitoitus on kaupunginhallituksen ohjeistuksen mukaisesti oltava tavoitteiltaan vähenevä.

3. Kouluverkon sopeuttamisen vaikutukset palvelujen käyttäjille

Kuluvalla vuosituhannella Jämsässä on valmistunut jo kaksi kouluverkkoselvitystä. Molemmissa tapauksissa lopulliset päätökset eivät toteuttaneet sen hetkistä optimaalisuuden tavoitetta. Talouden tehostamistoimet ovat osoittautuneet liian vähäisiksi. Lisäksi kaupungin taloudellinen tilanne on niiden jälkeen entisestään heikentynyt.

Alhojärven ja Lahden koulujen alueelta on lähetetty selvittäväksi monta näkökulmaa, jotka korostavat koulun merkitystä kyläyhteisölle.

Esiin tuotujen näkökulmien selvittely ei kaikilta osin ole yksinkertaista. Toivotut vertailut muiden kuntien kouluverkkoselvityksiin eivät ole yleistettävissä, koska ratkaisut ovat aina paikallisesta tarpeesta lähteviä ja sidottuja paikallisiin olosuhteisiin ja reunaehtoihin. Keskustan koulutilojen uusjakoesitys puolestaan ei huomioi sitä, että osa tiloista on varta vasten suunniteltu ja rakennettu alakoulujen opetustiloiksi. Kiinteistöjen ylläpitokulut sekä erillisten koulujen palvelujen ostot säilyisivät ennallaan. Kyläkunnissa tehtävä työ oman koulun hyväksi on kiitettävää, mutta keskusteluissa ei ole tullut esiin sellaisia esityksiä, että niillä olisi mahdollista ratkaista kouluverkon optimoinnin oleellisia kysymyksiä tai että niiden avulla voitaisiin sivistystoimen osalta kantaa vastuuta kaupungin tasapainotusohjelman toteutumisesta.

Kaiken kaikkiaan on kuitenkin hyvä, että päätöksenteon valmisteluun tuodaan erilaisia näkökulmia luottamushenkilöiden kautta.

29.10.2009

4. Kouluverkon sopeuttamisen vaikutukset opetuksen tukipalveluihin

Erityisopetus, kouluterveydenhoito ja kielten opetus pienemmille kouluille on järjestetty ns. kiertävien viranhaltijoiden toimesta. Osa työajasta kuluu matkoihin ja koulujen vaihtojen lukumäärä on tuonut huojennusta opetusvelvollisuuteen. Kouluverkon supistamisella saataisiin vähennettyä matkakuluja ja tehostettua opettajien työajan käyttöä.

Koulunkäyntiavustajien työssä yksiköiden vähentäminen mahdollistaisi jäljelle jääviin yksiköihin nykyistä enemmän avustavaa henkilökuntaa myös nykyisellä henkilöstömitoituksella. Myös poistuman hyödyntäminen olisi mahdollista ilman yksikössä oleva henkilömäärän vähenemistä.

5. Kouluverkon sopeuttamisessa huomioitavaa

Kullakin koululla on tiettyjä erityispiirteitä, jotka on huomioitava. Tällöin on selvitettävä mm. kuljetussuunnat, oppilaaksiottoalueet, millaiset ryhmäkoot muodostuisivat vastaanottaviin kouluihin ja miten esiopetuksen ja päivähoidon asiakkaat lakkautettavilta kouluilta sijoitetaan. Nämä selvitykset on tehtävä erityisesti Alhojärjen ja Lahden koulun osalta.

Juokslahti on alakouluna ainoa, jossa oppilasmäärä on kasvussa. Lisäksi peruskorjattu kiinteistö ei kaipa lähiaikoina suurempia uudistuksia. Koulussa on tilaa myös uusille opetusryhmille.

Koskenpään ja Länkipohjan kouluun osa nykyisistäkin oppilaista tulee jo sellaisen koulumatkan päästä, että POL:N 32 § mukainen koulumatkan enimmäisaika on vaarassa ylittyä, mikäli matka-aika vielä pitenee.

Koskenpäällä on jo nyt esiopetus samassa kiinteistössä osana alkuopetusta ja Länkipohjan osalta on myös suunnitelmissa siirtyä samaan toimintamalliin lukuvuoden 2011-12 alusta.

Molemmat koulut ovat hyväkuntoisia eivätkä vaatine lähiaikoina suurempia kunnostustöitä.

6. Kouluverkon sopeuttamisen vaikutukset talouteen

Kouluverkon supistaminen vähentäisi kiinteistömenoja ja henkilöstömenoja ruokailun ja opettajakunnan palkkauksen osalta. Luontaisella poistumalla saataisiin lisäksi vähennettyä avustajien palkkakuluja.

Esimerkiksi 2-opettajaisen koulun kokonaiskustannus vuoden 2010 talousarviossa on vuositasolla n. 215 000 € ja 3-opettajaisen n. 310 000 €

Pienillä kouluilla kiinteistömenot (siivous, lämpö, sähkö, kiinteistönhoito ja mahdolliset korjaukset) ovat vuositasolla 40 000 € - 80 000 €

Opetushenkilöstön kokonaispalkkakustannukset ovat noin 50 000 €/opettajan virka. Lisäksi voidaan vielä arvioida sekalaisista koulukohtaisista palveluista kertyvän noin 5 000 €-6 000 € koulua kohti.

29.10.2009

Jäljelle jääviä kustannuksia ovat mm. oppikirjoista, opetusmateriaalista ja aterioista kertyvät menot, jotka pienellä koululla ovat yhteensä 15 000 €- 16 000 € vuodessa. Lisää kuljetuskustannuksia voidaan arvioida tulevan 10 000 € - 20 000 € vuodessa, mutta niitä ei kohdenneta koulukohtaisesti.

Lahden koulun osalta on laskettu vuoden 2009 talousarvion tasolla vaikutus käyttötalouteen olevan nettomenoina 156 000 € ja Alhojärvellä 268 000 €.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei enää huomioi ns. pieniä kouluja kunnan valtionosuutta lisäävänä tekijänä. On kuitenkin odotettavissa, että jos Lahden koulu lakkautetaan, niin osa huoltajista haluaisi hakea lapsilleen koulupaikkaa Mänttä-Vilppulan kaupungilta. Tämä vähentäisi Jämsän valtionosuutta noin 67 000 €. Tällä hetkellä ei ole tiedossa voisiko Mänttä-Vilppula ottaa uusia oppilaita.

Lisäksi valtionosuusjärjestelmä on muuttumassa vuoden 2010 alusta ja muutoksen täsmälliset vaikutukset eivät ole vielä selvillä.

Lisätietoja:

Sivistystoimenjohtaja Leena Kilpeläinen, puh. 020 638 2621
leena.kilpelainen@jamsa.fi

Jämsässä 29.10.2009

Leena Kilpeläinen
sivistystoimenjohtaja